

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษา
ชาติ พุทธศักราช 2520 ประการหนึ่งมุ่งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษา โดยเฉพาะ
ผู้ปกครองที่จะต้อง เข้ามามีส่วนให้แก่วามสำคัญต่อการศึกษาของบุตรหลานของตนยิ่งขึ้น ทั้งนี้
เพราะผู้ปกครองจะต้อง เป็นผู้ได้รับผลของการ เรียนของเด็กในความปกครอง ดังที่ ก่อ
สวัสดีพิภพชัย ได้กล่าวว่

ผู้ปกครองนั้นเป็นบุคคลซึ่งจะได้รับผลการ เล่าเรียนของเด็กในโรงเรียน ถึงแม้จะ
ไม่มีความรับผิดชอบในกิจการของโรงเรียนเต็มทีก็ตาม แต่ผลของการศึกษาของนักเรียน
ในโรงเรียนมักจะถูกไปอยู่กับผู้ปกครอง เพราะฉะนั้นผู้ปกครองจึง เป็นผู้รับผิดชอบและรับชอบ
เกี่ยวกับกิจการของโรงเรียนในอันสุดท้าย¹

การที่ผู้ปกครอง เป็นผู้ได้รับผลของการ เล่าเรียนของเด็กของตน จำเป็นอย่างป่งที่ผู้ปกครอง
ควรจะเข้ามา มีบทบาทต่อการศึกษาของเด็กให้มากขึ้น กิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนจำเป็น
ต้องอาศัยความคิดเห็น ความร่วมมือและการให้ความสนับสนุนจากผู้ปกครอง ซึ่งจะช่วย
ให้การบริหารของผู้บริหารและการจัดกิจกรรมของครูบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา นับได้ว่า
ผู้ปกครอง เป็นผู้มีควมสำคัญต่อเด็กมากที่สุด ดังที่ ละเมียด ลิมอักษร ได้กล่าวว่

"ผู้ปกครอง เป็นทั้งครู คนแรกและคนสุดท้าย เป็นครูที่สำคัญที่สุดของเด็ก เข้าใจพื้นฐานอัน
แท้จริงและปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางกายและอารมณข์ของเด็ก"²

¹ ก่อ สวัสดิพิภพชัย, "บทบาทของผู้ปกครองและครูในการพัฒนาการศึกษาของ
เยาวชน," มิตรครู, 21 (ตุลาคม 2521) : 21.

² ละเมียด ลูวรรณอักษร, "บทบาทของผู้ปกครองต่อการศึกษาของเด็ก ตอนที่ 1
ผู้ปกครองกับผลสำเร็จในการเรียนของเด็ก," ประชาศึกษา 22 (มกราคม 2514) : 12.

จากแผนการศึกษาชาติและทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าวตระหนักชัดว่า ผู้ปกครอง เป็นบุคคลสำคัญหนึ่งที่จะต้อง เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนประถมศึกษา โดยที่การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยด้านบทบาทของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

ความเป็นมา¹

ในราวตอนกลางศตวรรษที่ 18 ความสนใจเรื่องความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนในเรื่องการศึกษา เริ่มมีขึ้นในโรงเรียนอนุบาล หรือสถานเลี้ยงเด็ก ในสหรัฐอเมริกา จากพื้นฐานทางความคิดที่ว่า การศึกษาเด็กจะให้ได้นผลดีจะต้องเข้าใจพื้นฐานทางบ้านและครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เป็นมารดา ดังนั้นครูจึงเริ่มให้ความสนใจต่อการเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง ต่อมาได้จัดให้มีขุมนแม่ขึ้น นับเป็นรากฐานสำคัญที่มีอิทธิพลต่อโรงเรียนประถมศึกษาในเวลาต่อมา

ต้นศตวรรษที่ 19 ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูขยายแนวคิดเพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ปัญหาการลงโทษเด็กที่ทำผิดวินัยหรือการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ถูกนำมาพิจารณาว่า การแก้ปัญหาคงจะไม่เกิดประโยชน์ใดถ้าไม่เข้าใจพื้นฐานทางบ้านของเด็กอย่างเพียงพอ

ปี ค.ศ. 1880 ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการศึกษาเด็กเป็นไปอย่างกว้างขวางสภาผู้ปกครองและครูแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาได้ก่อตั้งขึ้น เพื่อจะนำผู้ปกครองและครูมาร่วมกันพิจารณาปัญหาเด็ก มีการฝึกอบรมครูให้รู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การศึกษาทางวิทยาศาสตร์และการเรียนการสอนได้พัฒนาสูงขึ้น

ความคิดเรื่องความร่วมมือกันดังกล่าว ได้ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว Thorndike (Thorndike) วูดเวอร์ธ (Woodworth) และบุคคลอื่น ๆ ได้ศึกษาชวบน

¹ Irving W. Stout and Grace Langdon, Parent-Teacher Relationships (Washington, D.C, D.C. Tillus 1964), pp.5-6

การเรียนรู้ การนำแบบทดสอบวัดเข้าวัปัญญาของ บีเน็ต (Binet) มาใช้ ประกอบการ
ศึกษาของ เลวีส (Lewis) เทอร์แมน (Terman) ล้วนมีอิทธิพลผลักดันให้ผู้ปกครองและ
ครูร่วมมือซึ่งกันและกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องการเรียนรู้ของเด็ก โดยอาศัยองค์
ประกอบหลายอย่าง เป็นเครื่องสนับสนุนให้ผู้ปกครองและครูร่วมมือกันเกี่ยวกับงานวิจัยทาง
การศึกษา การศึกษาพัฒนาการของเด็ก สังคมแวดล้อม บ้าน เศรษฐกิจและจิตวิทยา สิ่ง
เหล่านี้ได้ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพทางการเรียนการสอน

ผู้ปกครองกับการพัฒนาการศึกษา

การพัฒนาการศึกษาเป็นงานที่ยากลำบาก เป็นการพัฒนาคนเพื่อสร้างอนาคต
ของชาติ ผู้ที่ต้องรับภาระหนักอีกคนหนึ่ง คือครู ครูได้รับภาระอันสำคัญที่สุด คือ การพัฒนา
คน เพราะกว่าที่จะเห็นผลต้องอาศัยระยะเวลาอันยาวนาน และความร่วมมือร่วมใจกัน
หลายฝ่าย กล่าวคือ ผู้ปกครอง ครู นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังที่ ก่อ สวัสดิพิพากษ์
ได้กล่าวว่า "โรงเรียนจะดีได้ต้องอาศัยครู อาศัยผู้ปกครองก่อให้เกิดความดี ความเจริญ
ไม่มีโรงเรียนไหน เจริญได้โดยไม่มี การทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญาและกำลัง
ทรัพย์ของบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น"¹

จุดเริ่มต้นของความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน ก่อ สวัสดิพิพากษ์² และ
สงฆาน แสงมะลิ³ เห็นว่าควรเริ่มต้นตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของโรงเรียน
ในรอบปีนั้น ๆ โดยผู้บริหารโรงเรียนควรจัดประชุมผู้ปกครองร่วมกับบุคลากรภายใน
โรงเรียนเพื่อวางแผนการศึกษา กำหนดนโยบายการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องซักซ้อมความ

¹ ก่อ สวัสดิพิพากษ์, "บทบาทของผู้ปกครองและครูในการพัฒนาการศึกษาของ
เยาวชน," สารานุกรมศึกษา, 16 (มกราคม 2522) : 33.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

³ สงฆาน แสงมะลิ, "คำวิงวอนจากกองโรงเรียนราษฎร์," วิธานศึกษา,
8 (พฤษภาคม 2514) : 51-59.

เข้าใจกันก่อนในวันก่อนเปิดเรียนในต้นปีการศึกษา นั้น ๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบว่า โรงเรียนมีทิศทาง การดำเนินงานไปอย่างไร โรงเรียนจำเป็นต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตอบสนองนโยบายและแผนงานที่วางไว้ร่วมกัน

การจัดกิจกรรมพิเศษไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมนักเรียน การจัดงานโรงเรียน หรือกิจกรรมทางศาสนาและวันสำคัญของชาติและขบวนการทางการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญทางการศึกษา ต้องอาศัยการสนับสนุนทั้งแรงงานและทุนทรัพย์จึงจะช่วยให้ การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเชิญให้ผู้ปกครอง เข้าร่วมในกิจกรรมหลาย ๆ อย่างของโรงเรียนจะทำให้ผู้ปกครองมีความรู้สึกที่โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือจาก เขา เช่น การปลูกไม้เทศน์นักเรียนใหม่ การจัดงานประจำปี กิจกรรมนักเรียน บริการห้องสมุดและอื่น ๆ การดำเนินงานของโรงเรียนควรยึดความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะผู้ปกครองเป็นสำคัญ ดังที่ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร¹ ณรงค์ พุทธิเกวิน² และศิริรัตน์ รัชชะ³ ให้ทัศนะที่สอดคล้องกันว่า บ้านและโรงเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา ทั้งสองฝ่ายจะต้องร่วมมือกันขจัดปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการศึกษาของเด็กในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ปัญหาการลงโทษ การรักษาระเบียบวินัย การส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่อง การเรียนการสอน การเลือกเรียนวิชาชีพ เพราะการแก้ปัญหาที่เป็นไปอย่างล้มเหลวผลโดยที่ อาศัยข้อมูลเกี่ยวกับเด็กจากทั้งสองฝ่ายจะช่วยให้การตัดสินใจในการแก้ปัญหาเป็นไปอย่าง ถูกต้องและเป็นผลดียิ่งขึ้น

¹ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร, "ความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครอง," วารสารแนะแนว 6 (กรกฎาคม-กันยายน 2515) : 30-37.

² ณรงค์ พุทธิเกวิน, "ลางบอกเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กวัยรุ่น," คุรุปริทัศน์, 6 (มีนาคม 2524) : 75-77.

³ ศิริรัตน์ รัชชะ, "อิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อการเลือกอาชีพของเด็ก," วารสารแนะแนว 8 (สิงหาคม-กันยายน 2517) : 6-12.

มงคล ศรีไพวรรณ, สนั่น อินทรประเสริฐ และ น้าทรัพย์ สันทนหอม¹ ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณค่าที่ได้รับจากการร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน พอสรุปได้ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจผิดของแต่ละฝ่าย หากว่าโรงเรียนปล่อยให้ผู้ปกครองแสดงทัศนะต่อโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยที่ทัศนะต่าง ๆ เหล่านั้นเกิดจากความไม่เข้าใจในรายละเอียดและข้อเท็จจริง ความขัดแย้งซึ่งกันและกันย่อมเกิดขึ้นได้
2. มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการพัฒนาเด็ก ร่วมมือกันแก้ปัญหาเมื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
3. ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก มีความจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานจากทางบ้านมาประกอบการศึกษาจึงจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง
4. ทำให้ครูเข้าถึงชุมชนและมีโอกาสหาความรู้ความก้าวหน้าเพิ่มเติม การร่วมมือกันในโรงเรียนก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับบุคคลต่าง ๆ ในท้องถิ่น ทำให้คณะครูมีโอกาสช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
5. ทำให้ผู้ปกครองได้มีส่วนในความรับผิดชอบต่อการพัฒนาการศึกษาด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน

ปัญหาสำคัญของความร่วมมือ

เออเฟริง สจิวต (Irving W. Stout) และเกรซ แลงดอน (Grace Langdon)² ได้ให้ทัศนะในเรื่องปัญหาของความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูว่า ผู้ปกครองส่วนมากจะปกปิดความสนใจและความต้องการของตนเอง ไม่กล้าแสดงออก

¹ มงคล ศรีไพวรรณ, สนั่น อินทรประเสริฐ และ น้าทรัพย์ สันทนหอม, คู่มือบริหารโรงเรียนชุมชน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร, 2515), หน้า 279-282.

² Irving W. Stout, Parent-Teacher Relationships, pp.5-6.

เพราะความรู้สึกและความเชื่อเก่า ๆ ที่ว่า ครูเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะเหนือกว่าบุคคลอื่น ทำให้ไม่คุ้นเคยที่จะเข้าร่วมสนทนา ผู้ปกครองจำนวนมากมีความคิดเห็นว่า การที่ครูจะรู้จักกับผู้ปกครองและแลกเปลี่ยนความรู้กันเป็นเรื่องที่ยากลำบาก นับตั้งแต่เด็กเข้าไปอยู่ในโรงเรียน ครูต้องทำให้ผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่มีความเข้าใจและให้เขาคิดว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ที่เขาจะต้องช่วยเหลือ ติดตามดาก็เหมือนกับครู ขณะที่เด็กอยู่บ้านเขาจะต้องทำหน้าที่แทนครู ติดตามดากล้นมากต้องการรู้ความเป็นไปของเด็กในโรงเรียนแต่เขาไม่มีโอกาสได้สอบถาม ไม่รู้ว่าจะสอบถามได้อย่างไรและกลัวครูกล่าวหาว่าไปยุ่งเกี่ยวเรื่องของโรงเรียนเพราะความเชื่อถือเก่า ๆ ที่ว่า โรงเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างดีอยู่แล้ว นับเป็นสิ่งที่ขัดขวางความกล้า ทั้งที่อยากรู้อยากเห็นกลับหนึ่งเสีย

จากการประชุมสัมมนาเรื่อง "ก้าวใหม่ของสมาคมผู้ปกครองและครูในปัจจุบัน" ในหัวข้อ "เยาวชนกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครู"¹ ที่สำนักงานส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6-7 พฤศจิกายน 2518 พบว่า อุปสรรคของความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนประการหนึ่ง เกิดจากปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครูดังนี้

1. ผู้ปกครองไม่ร่วมมือกับโรงเรียนเนื่องจากผู้ปกครองมองเห็นว่าการจัดการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ไม่สามารถสนับสนุนต่อโรงเรียน ทำให้รู้สึกตนว่าไม่มีความสำคัญต่อการให้ความช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ นอกจากนี้ปัญหาเกิดจากผู้ปกครองไม่เคยรับทราบปัญหาของเด็กของตนจากทางโรงเรียนเลย
2. ผู้ปกครองไม่มาประชุมตามคำเชิญ เกิดจากความบกพร่องของการติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ทำให้รับข่าวสารล่าช้าหรือไม่ได้รับเลย และมีผู้ปกครองจำนวนมากที่มีเจตนาไม่มาร่วมประชุมโดยตรง เพราะความจำเป็นในทางเศรษฐกิจ ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม เช่น เครื่องแต่งกาย ระดับการศึกษา เป็นต้น

¹ สรุปลงและประเมินผลการประชุมสัมมนาสภาผู้ปกครองและครู เรื่อง "ก้าวใหม่ของสมาคมผู้ปกครองและครูในปัจจุบัน", สำนักงานส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร หน้า : 10-12 (6-7 พฤศจิกายน 2518)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองไม่ดีพอ จากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้บทบาทของโรงเรียนต่อสังคมด้อยลงไปกว่าเดิม ผู้ปกครองขาดศรัทธาในตัวครู ไม่ต้องการรับผิดชอบกิจการงานการศึกษาของโรงเรียน

จากผลการสัมมนาครั้งนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนควรจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู ดำเนินการให้ได้ดี ควรรายงานกิจการความเคลื่อนไหวให้ผู้ปกครองได้ทราบ ทั้งโดยเอกสาร การพบปะ การประชุมและสื่อมวลชน โรงเรียนจะต้องพยายามหาทางชักนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน โดยให้นักเรียนเป็นตัวเชื่อมระหว่างบ้านกับโรงเรียน โรงเรียนจำเป็นต้องจัดกิจกรรมที่ผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง เช่น วันรับประกาศนียบัตร จัดให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักเรียนร่วมกับครู เช่น การแนะแนวการศึกษา การจัดสวัสดิการสำหรับครู ครั้นเมื่อระดับความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนสูงขึ้น ควรจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนในการแก้ปัญหาของสังคม โดยประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นักการศึกษาของไทยโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน ควรศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมให้เกิดความร่วมมือ ให้เป็นงานที่อยู่ในความดำเนินงานและประสานงานของชมรมหรือสมาคมผู้ปกครองและครู ที่ผู้ปกครองนักเรียนได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น แนวคิดนี้ริเริ่มและดำเนินการมาแล้วมากกว่ายี่สิบปี แต่พบว่าไม่เกิดการขยายไปเท่าที่ควร ที่ทำสำเร็จนั้นส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ส่วนในระดับประถมศึกษาบ้างเป็นลุ่มน้อย การดำเนินงานของสมาคมผู้ปกครองและครูมุ่งเน้นการช่วยเหลือเงินบำรุงการศึกษาแก่โรงเรียน มีสมาคมผู้ปกครองและครูจำนวนน้อยที่ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และให้ประโยชน์ต่อสมาชิกอย่างแท้จริง สมควรจะได้นำปัญหาดังกล่าวมาขยายแนวคิดให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจในความจำเป็นต่อการรับผิดชอบการศึกษา ยอมเสียสละเวลา กำลังความคิดและสติปัญญา ทั้งครูและผู้ปกครองร่วมกันประสานความคิดเพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นเยาวชนที่พัฒนาอย่างมีทิศทางและมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตในอนาคต

โรงเรียนประถมศึกษาในต่างจังหวัดยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานสมาคมผู้ปกครองและครู งานที่โรงเรียนจัดขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองมีอยู่เพียงครั้งคราวเท่านั้น แต่ความร่วมมือกันดังกล่าวนับว่าเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ความร่วมมือที่มั่นคง ในรูปชมรมหรือสมาคมผู้ปกครองและครู

สมาคมผู้ปกครองและครู

มงคล ศรีไพวรรณ ลั่นัน อินทรประเสริฐ และนำทรัพย์ จันทน์หอม¹ กล่าวถึงความ
ความเป็นมาของสมาคมผู้ปกครองและครู ในสหรัฐอเมริกาไว้ดังนี้

สมาคมผู้ปกครองและครู เริ่มมีขึ้นในปี 1874 มีการจัดตั้งสมาคมแม่แห่งชาติ
โดย อีไลซ์ เบอร์นี โฟเบ ฮาร์ล ชีน จุดมุ่งหมายก็เพื่อให้สวัสดิการแก่เด็ก ต่อมาในปี
1897 สมาคมนี้ได้กลายเป็น สมาพันธ์ผู้ปกครองและครูแห่งชาติ เป็นสถานที่ไปปรึกษาหารือ
ระหว่างครูและผู้ปกครอง เป็นศูนย์กลางรายงานความเคลื่อนไหวของครูและผู้ปกครองใน
ท้องถิ่นนั้น ๆ

ต่อมา เมื่อมีความเจริญในด้านวิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ส่งเสริมการ
นำเทคโนโลยีมาใช้ในขบวนการ เรียนการสอน อิทธิพลของความผันแปรที่เกิดขึ้นเหล่านี้
จึงควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้แรงงานเด็ก ความจำเป็นใน
เรื่อง การให้สวัสดิการแก่เด็กจึงมีมากขึ้น ทางสมาพันธ์ผู้ปกครองและครูแห่งชาติ จึงได้
ทำการศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของผู้ปกครองในชุมชน เพราะทางสมาคมเชื่อว่า ก่อนที่
เด็กจะอายุตัวเองได้นั้น ผู้ปกครองต้อง เข้าใจถึงว่า ผู้ใหญ่ทุกคนมีความจำเป็นที่จะต้อง
ช่วยเหลือเด็กมากน้อยเพียงไร

หน่วยงานของผู้ปกครอง และครูหน่วยแรกของท้องถิ่นที่ได้จัดตั้งขึ้นก็เป็นแต่เพียง
ทำการศึกษาค้นคว้า เรื่อง เด็กและการศึกษาของผู้ปกครอง เป็นส่วนใหญ่และได้จัดทำใน
โรงเรียนอนุบาลก่อน โดยปรับปรุงสนามเด็กเล่น ดูแลความเป็นอยู่โดยทั่วไปของเด็กและ
ปรับปรุงส่วนสาธารณะ ทางสมาคมเริ่มเชิญผู้ปกครองมา ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรของ
โรงเรียน เปรียบเทียบกับหลักสูตรที่ผู้ปกครอง เหล่านี้ เคยเรียนแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
นับตั้งแต่นั้นมาความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนก็ได้เกิดขึ้น แต่ต่อมาสมาคมแต่เดิม
นั้นก็ได้เปลี่ยนเป็นสมาคมผู้ปกครองและครูแห่งชาติ (National Parents Teachers
Association)

¹ มงคล ศรีไพวรรณ, ลั่นัน อินทรประเสริฐ และนำทรัพย์ จันทน์หอม,
คู่มือบริหารโรงเรียนชุมชน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร, 2515) : 268 -
278.

สมาคมผู้ปกครองและครูในประเทศไทย

วราธน์ วรณเลิศลักษณ์¹ ได้รวบรวมความเป็นมาของสมาคมผู้ปกครองและครูในประเทศไทยไว้ดังนี้

สมาคมผู้ปกครองและครู ได้รับความสนใจและเห็นประโยชน์มาเป็นเวลานานหลายสิบปี เมื่อ พ.ศ. 2496 โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดกาญจนบุรี ขอจดทะเบียนสมาคมผู้ปกครองและครูเป็นแห่งแรกในประเทศไทย และต่อมา พ.ศ. 2498 โรงเรียนสตรีวิทยาได้ขอจดทะเบียนเป็นโรงเรียนที่ส่ง ทั้งส่งสมาคมนี้อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเวลาต่อมาได้มีการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูขึ้นอีกหลายสมาคม ทั้งในโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาล แต่ที่ดำเนินการต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบันมีเพียงไม่กี่สมาคม ทั้งนี้เพราะสมาคมที่จัดตั้งขึ้นและล้มเลิกไปหลายสมาคมต้องประสบกับปัญหาทางด้านการดำเนินงานและขาดความร่วมมือจากสมาชิก จะเห็นได้ว่างานของสมาคมผู้ปกครองและครูจึงเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิก

นักการศึกษาผู้เสียสละและบุกเบิกงานทางด้านนี้ตั้งแต่แรกเริ่ม คือ คุณหญิงกรรทอง สุรัสวดี ท่านมีความสนใจพยายามเผยแพร่การ จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งยังให้คำปรึกษาและชักชวนให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากสมาคม ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 เมื่อวันที่ 29 กันยายน ได้มีการจัดตั้งสภาผู้ปกครองและครูขึ้น ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางระหว่างสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ คุณหญิงกรรทอง สุรัสวดี ได้รับเชิญเป็นประธานของสภาฯ เป็นคนแรก แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ท่านได้ถึงแก่กรรมเมื่อดำรงตำแหน่งได้เพียง 2 ปี ต่อจากนั้น พชฯ สุกิจ นิรมานเหมินทร์ ได้รับเชิญเป็นประธานคนต่อไป และในระยะเวลาสองสามปีที่ผ่านมา สภาได้มีการประชุมและอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการดำเนินการสมาคมผู้ปกครองและครูอย่างกว้างขวาง

¹ วราธน์ วรณเลิศลักษณ์, "บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 4-6.

การประชุมสภาผู้ปกครองและครูที่ผ่านไปแล้วเมื่อปี 2518 นับเป็นการประชุมใหญ่ ที่ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนต่าง ๆ อย่างดี และได้รับประโยชน์จากการประชุม ดังความมุ่งหมายของที่ประชุม ทั้งนี้เพราะได้รวบรวมแนวความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการศึกษาและแก้ปัญหาของเยาวชนในโอกาสต่อไปจาก ผู้บริหารการศึกษาและสมาชิกสภาผู้ปกครองและครู

จากความเป็นมาของการดำเนินงานสมาชิกสภาผู้ปกครองและครูในต่างประเทศ และภายในประเทศ เป็นที่น่าสังเกตว่า ในต่างชาติดีได้ให้ความสำคัญและสนใจในเรื่องนี้มานานแล้ว โดยที่จัดทำในโรงเรียนอนุบาลก่อนแล้วจึงขยายความคิดไปในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนในเมืองไทย เริ่มในโรงเรียนมัธยมศึกษา ก่อนแล้วจึงขยายตัวไปในระดับประถมศึกษา แต่การขยายตัวก็อยู่ในวงจำกัด เนื่องจากมีโรงเรียนหลายโรงเรียนที่ก่อตั้งสมาคมขึ้นแล้วต้องล้มเลิก เนื่องจากประสบปัญหาในเรื่องการดำเนินงานจนกระทั่งมีการจัดตั้งสภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทยขึ้น ทำให้ความคิดในเรื่องนี้ได้พัฒนาแพร่หลายยิ่งขึ้น และหวังว่าการดำเนินงานของสภาผู้ปกครองและครู จะเป็นองค์กรที่ช่วยประสานงาน กระตุ้นให้มีการดำเนินงานสมาชิกสภาผู้ปกครองและครูในโรงเรียนเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป

ความหมายและหลักการของสมาชิกสภาผู้ปกครองและครู

สวัสดี ชัยโอกาส¹ ได้ให้ความหมายของสมาชิกสภาผู้ปกครองและครูไว้ว่า สมาชิกสภาผู้ปกครองและครู เป็นองค์กรนิติบุคคลซึ่งมีวิธิตำเนินการส่งเสริมการศึกษารูปแบบหนึ่ง องค์กรนิติบุคคลนี้ประกอบด้วย กลุ่มผู้สมัครใจมารวมกัน โดยมีหลักการว่าจะช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับภัยและสิ่งแวดล้อมในสังคมที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนในความรับผิดชอบของตนมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทาง ภูมิปัญญาและคุณลักษณะทางพฤติกรรม แรงศรัทธาที่มีต่อหลักการดังกล่าวเป็นสิ่งจูงใจให้มาร่วมมือร่วมใจกันจัดตั้งสมาชิกสภาผู้ปกครองและครูขึ้น เพื่อดำเนินงานโดยยึดปรัชญาว่า "เราจะร่วมผนึกกำลังความคิดเห็น

เพื่อความเจริญก้าวหน้าของลูกหลาน" และจากปรัชญานี้ก็จะร่วมกันคิดหาเงินเข้าสมาคม

¹ สวัสดิ์ ชัยโอกาส, "การริเริ่มและดำเนินงานสมาชิกสภาผู้ปกครองและครูตามหลักปรัชญาชีวิต," จุลสารสภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย "สะพานทอง"

โดยไม่ใช้วิธีเสียเงินจากสมาชิก สมาคมผู้ปกครองและครู เป็นองค์กรอิสระมิใช่ เป็นองค์กรของโรงเรียน การดำเนินงานเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย โดยคำนึงว่า อำนาจในการดำเนินงานตามหลักการและวัตถุประสงค์ของสมาคมเป็นของผู้ปกครองและครูที่เป็นสมาชิกของสมาคม และต้องมาจากการมอบหมายของมวลสมาชิก คณะกรรมการบริหารสมาคมต้องยึดเสียงของมวลสมาชิกเป็นหลัก

ชด ไกรประดิษฐ์¹ กล่าวว่า การดำเนินงานของสมาคมผู้ปกครองและครูจัดตั้ง ขึ้นด้วยหลักการ 5 ประการ คือ

1. สมาคมผู้ปกครองและครูจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่แน่ชัด ในเรื่องดังต่อไปนี้

1.1 เพื่อให้รู้จักเด็กให้ดีขึ้นด้วยการศึกษาภูมิรเวชวิทยา (Child Study) และศึกษาบิดามารดา (Parents Study)

1.2 ร่วมมือกับโรงเรียนและสถานศึกษาอื่น ๆ ในการอบรมเด็กร่วมกับ ครูและนักการศึกษา

1.3 ควบคุมและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็ก โดยใช้พัฒนาของประเพณี และกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นปัจจัยที่สำคัญ

2. สมาคมผู้ปกครองและครูไม่จำเป็นต้องมีแผนตายตัว แต่ต้องมีโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้ตามความเหมาะสม หรือแม้แต่การทดลองทำงานร่วมกันว่าจะ เป็นอย่างไร และได้อะไรแค่ไหนมากน้อยเพียงไร

3. สมาคมผู้ปกครองและครูควรดำเนินงานตามแผนและภาระกิจที่สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ทั่วไปของการให้สวัสดิการแก่เด็ก เช่น จัดดำเนินการเพื่อให้สวัสดิการ แก่เด็กและโรงเรียน มีความมุ่งหมายในเรื่องการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้แก่เด็ก สดให้ควมรู้แก่ผู้ปกครองตามแต่ละกรณีและ เป็นศูนย์ประสานงานการจัดบริการที่เกี่ยวกับ เด็ก เช่น การบริการส่งเคราะห์แก่เด็กยากจน เด็กเรียนดี บริการแนะแนว บริการ อาหารกลางวัน บริการสุขภาพ โดบแบ่งออกเป็นฝ่าย ๆ เพื่อกระจายงานให้ทุกคนได้มีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน

¹ชด ไกรประดิษฐ์, "ความร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครอง" ประชาศึกษา

4. เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในสวัสดิภาพของบ้าน โรงเรียนและชุมชน ความเจริญก้าวหน้าและผลงานย่อมหมายถึงความเจริญในการพัฒนาตัวเองของสมาชิก

5. การจัดตั้งควรอยู่ในรูปของอาสาสมัคร ไม่เป็นการบีบบังคับผู้ใด ทำด้วยใจศรัทธา ทำครั้งแรกควรจัดในรูปคณะกรรมการสวัสดิการ (School Welfare Committee) ประกอบด้วย ผู้ปกครองหรือผู้สนใจในชุมชนมาปรึกษาหารือกันในรอบเดือน หรือสองเดือน

การดำเนินงานสมาคมผู้ปกครองและครู หากจะให้บรรลุผลตามหลักการที่กล่าวข้างต้นโดยสมบูรณ์นับว่าเป็นเรื่องที่ยากลำบากจะพบว่า มีประชาชนเป็นลส่วนน้อยเท่านั้นที่ละกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรมของสมาคม แม้จะเข้าร่วมประชุมด้วยก็มักจะไม่ได้รับข้อคิดเห็นใด ๆ ที่จะให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง องค์กรผู้ปกครองและครูควรมีหน้าที่ให้เหตุผลประโยชน์ต่อสมาชิก ทำกับให้ประโยชน์ต่อโรงเรียน การประชุมจะต้องมีความล้มตลย ให้ความพึงใจประกอบข้อมูลและคำแนะนำที่ได้รับ การประชุมควรเริ่มด้วยการตอบข้อซักถามในเหตุผลที่ต้องมีสมาคมขึ้น และให้เห็นว่าสมาคมมีโครงการที่จะดำเนินการอะไรบ้างที่จะให้ความหวังพอใจ ให้ความรู้ ให้ประโยชน์ต่อมวลสมาชิกและโรงเรียน สมาคมผู้ปกครองและครูที่มั่นคงจะมีระบบงานสนับสนุนโรงเรียนได้อย่างมากมาย ผู้ปกครองและครูสามารถตั้งเป้าหมายการใช้เงิน การแสดงความคิดเห็นในข้อปัญหา การจัดโครงการอาสาสมัครช่วยเหลือโรงเรียน การอบรมสัมมนาผู้ปกครอง การจัดอภิปรายแบบเปิด (Open forum) สำหรับผู้ปกครอง ครูและผู้บริหาร ประการสำคัญที่สุดที่การดำเนินงานจะได้ประโยชน์คุ้มค่าถ้าทำให้ผู้ปกครอง เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ทำให้เขารู้ว่าโรงเรียนใส่ใจต่อความรับผิดชอบของพวกเขา

คาร์ล ดี กลิกแมน และเจมส์ พี เอสโนซิโต (Carl D. Glickman and Jame P. Esnosito)¹ ได้กล่าวถึงหลักการที่จะทำให้สมาคมผู้ปกครองและครูมีความมั่นคงไว้ 7 ประการ คือ

¹Carl D. Glickman and Jame P. Esnosito, Leadership Guide for Elementary School Improvement, pp.278.

1. ร่วมกันวางแผนงานโดยผู้ปกครอง ครูและผู้บริหาร ในตอนต้นปีการศึกษา คือ ตัวแทนของทุกกลุ่มเข้าร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น เสนอต่อสมาคมเมื่อมีความเห็นสอดคล้องกันก็ร่าง เป็นโครงการขึ้น
2. มีการประชุมเป็นประจำทุกเดือน เพื่อยขอความเห็นและทำความเข้าใจในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกัน
3. ครูและผู้บริหารมีส่วนร่วมด้วย อย่างน้อยมีครูสามในสี่เข้าร่วมด้วยและมีจำนวนผู้ปกครอง เป็นสมาชิกมากเช่นเดียวกัน สมาคมบางแห่งประสบปัญหาในเรื่องนี้ ดังนั้น การนำผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมในครั้งแรกอาจใช้วิธีการเยี่ยมชั้นเรียนหลังจากประชุม จะทำให้ผู้ปกครองมีความกระตือรือร้นที่จะเห็นเด็กของตนเข้าร่วมกิจกรรมและยังได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ภายในชั้นเรียนด้วย
4. จัดเตรียมสถานที่ประชุมให้เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่ดี ให้ความรู้สึกที่เป็นกันเอง จัดบริการน้ำดื่มและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าประชุม นอกจากนี้ควรจะต้องช่วยอำนวยความสะดวกให้หน้า สนใจ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เข้าประชุมต้องการรับข้อมูลในการประชุมแต่ละครั้งด้วยความตั้งใจ
5. สมาคมต้องสนับสนุนโครงการอื่น ๆ และให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง สนับสนุนโครงการอื่น ๆ ที่จัดตั้งขึ้น เช่น การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาเบื้องต้น ศิลปะ งานฝีมือ ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ปกครอง การจัดสรรเงินและการสนับสนุนของท้องถิ่นต่อโรงเรียนและเรื่องอื่น ๆ ที่ผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวข้อง
6. ผู้ปกครองทั้งบิดาและมารดา เข้ามีส่วนร่วม ส่วนใหญ่พบว่าแม่แต่มารดาเข้าร่วมกิจกรรม เช่น อบรมแม่ และการพบปะแม่ประจำชั้นเรียน ทำให้บิดาไม่มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา การจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู ควรคำนึงถึงเรื่องนี้ควรกระตุ้นและให้กำลังใจบิดามาร่วมกิจกรรมการประชุมที่จัดขึ้นด้วย
7. สมาคมผู้ปกครองและครู มีหน้าที่ให้คำแนะนำต่อโรงเรียน ซึ่งจำเป็นจะต้องเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อความกระชับชัดเจนในการนำไปปฏิบัติ มิฉะนั้นคำแนะนำอาจสร้างปัญหาและความยุ่งยากแก่โรงเรียนได้

หลักการของสมาคมผู้ปกครองและครู ตามที่คณะของนักการศึกษาของไทย และต่างประเทศ พอดีสรุปเป็นแนวทางที่เป็นไปได้สำหรับการดำเนินงานสมาคมผู้ปกครองและครูในประเทศไทยได้ดังนี้

1. สมาคมหรือชมรมผู้ปกครองและครู ควรจัดตั้งขึ้นด้วยความริเริ่มของผู้ปกครอง
2. สมาคมหรือชมรมผู้ปกครองและครู ควรตั้งวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อมวลสมาชิกและพัฒนาการศึกษาของเยาวชนเป็นสำคัญ
3. การดำเนินงานของสมาคมหรือชมรมผู้ปกครองและครู ควรดำเนินงานตามวิธีทางประชาธิปไตย
4. สมาชิกของสมาคมหรือชมรมผู้ปกครองและครู ควรประกอบด้วย ผู้บริหารครูและผู้ปกครองในทุกสาขาอาชีพ
5. สมาคมหรือชมรมผู้ปกครองและครู ควรจัดประชุมอย่างมีหลักการโดยสม่ำเสมอ โดยที่ผู้บริหารสมาคมหรือชมรมต้องไปยุทธวิธีกระตุ้นให้มวลสมาชิกมีส่วนร่วมมากที่สุด
6. สมาคมหรือชมรมผู้ปกครองและครู ควรใช้นักเรียนเป็นตัวเชื่อมเพื่อให้เกิดความร่วมมือและความกระตือรือร้นที่จะเข้ามีส่วนร่วม

ในการนำผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ในรูปการจัดตั้งชมรมหรือสมาคมผู้ปกครองและครู ตามหลักการที่กล่าวมาแล้วนั้นว่าเป็นเรื่องยากที่จะปฏิบัติให้สำเร็จในระยะเวลาเพียงหนึ่งปี ประการสำคัญก่อนจะถึงรูปแบบการ จัดตั้งชมรมหรือสมาคม ควร เริ่มต้นมาจากการนำผู้ปกครองให้เข้ามาประชุมร่วมกับครู ในกิจกรรมของโรงเรียนไปก่อน ปีต่อไปจึง เริ่มต้นการศึกษารูปการประชุมร่วมกันวางแผน เพื่อสนับสนุนการ จัดตั้งชมรมหรือสมาคมต่อไป

การริเริ่มก่อตั้ง สมาคมผู้ปกครองและครู

นรา บุญญศิริ¹ กล่าวว่า การดำเนินงานสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียน ประถมศึกษานั้น โดยปกติสามารถทำได้ทุกโรงเรียน โดยมีต้องคำนึงถึงความรู้ ฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองนักเรียนแต่ประการใด และการดำเนินงานสามารถทำให้เกิดประโยชน์ได้ถ้าผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานและวัตถุประสงค์ อันแท้จริงของสมาคม

กมล เพ็ชรพานิช² กล่าวว่า การริเริ่มดำเนินงานสมาคมผู้ปกครองและครูใน โรงเรียน ควรจะเริ่มต้นมาจากการศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในเรื่อง ความ ประพฤติและการเรียนการสอนของเด็กในโรงเรียน ซึ่งจำเป็นต้องเผยแพร่ข่าวสารความ เคลื่อนไหวต่าง ๆ ให้ผู้ปกครองได้รับทราบ ผู้บริหารโรงเรียนต้องศึกษาหลักการดำเนินงานสมาคมผู้ปกครองและครูจากเอกสารหรือสมาคมผู้ปกครองและครูอื่น ๆ ในเวลาเดียวกันจะต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นที่สนับสนุนการดำเนินงานสมาคมผู้ปกครองและครู อาทิ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ของผู้ปกครอง เมื่อพิจารณาว่ามีความพร้อมดีแล้ว ควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. จัดประชุมผู้ปกครองและครูแต่ละระดับชั้น
2. เลือกคณะกรรมการจากแต่ละระดับชั้น
3. ให้ตัวแทนแต่ละระดับชั้นเป็นคณะกรรมการสวัสดิการ
4. เลือกคณะกรรมการบริหาร
5. จดทะเบียนเป็นสมาคม

ส่วสวัสดิ์ ชัยโอกาส³ ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดตั้งสมาคม

ผู้ปกครองและครู ดังนี้

¹ สัมภาษณ์ นรา บุญญศิริ, รอง เลขาธิการ สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย 10 มีนาคม 2524 .

² สัมภาษณ์ กมล เพ็ชรพานิช, ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดหนึ่ง, 8 มีนาคม 2524 .

³ ส่วสวัสดิ์ ชัยโอกาส, "การริเริ่มและดำเนินงานสมาคมผู้ปกครองและครูตาม หลักประเพณีไทย" จุลสารสภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย "สะพานทอง" (ปีพ.ค.ม 2519) : 8 .

1. เปลี่ยนความเชื่อของผู้ปกครองให้ได้ก่อนว่า โรงเรียนไม่ใช่ของผู้บริหาร หรือของคณะครู โรงเรียนเป็นของทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการศึกษา สวัสดิการ และการบำรุงขวัญนักเรียน โดยอ้างเหตุผลว่าเป็นที่ยุติแล้วว่าดำเนินการเชิญผู้ปกครองมา ประชุมจัดอภิปรายร่วมกันและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นให้มาก เมื่อเสียงข้างมาก เห็นด้วยกับการรวมตัวตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นแล้ว คณะครูผู้ปกครองซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดย ที่ประชุมจะร่างข้อบังคับข่มขู่เพื่อนำเสนอขออนุมัติที่ประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

2. การดำเนินงานในครั้งแรกควรจัดในรูปข่มขู่ไประยะหนึ่ง ตามรูปแบบ องค์การตามขบวนการที่กำหนดในข้อบังคับ เพื่อทดลองการดำเนินงานดูว่าจะมีปัญหาและ อุปสรรคอย่างไร ครั้นเมื่อปลัดขันธ์ในการดำเนินงานพร้อมสิ่งจัดตั้งในรูปสภามาคุมต่อไป

3. ดำเนินการเป็นรูปสภามาคุมตามที่ดำเนินการมาแล้วในรูปข่มขู่ กรรมการ บริหารข่มขู่เป็นกรรมการก่อตั้งดำเนินการจดทะเบียน เรียกประชุมใหญ่เพื่อปรับปรุงแก้ไข ข้อบังคับสภามาคุมก่อนขอจดทะเบียนแล้วดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ของสภามาคุมและตาม กฎหมายที่ควบคุมสภามาคุมเป็นประจำตลอดไป

จะเห็นได้ว่าการริเริ่มดำเนินงานสภามาคุมผู้ปกครองและครูนั้น เป็นงานที่จะต้อง อาศัยระยะเวลาพิจารณาจากสภาพของปัญหาทางการศึกษาของเด็ก ความพร้อมของทั้ง ทางบ้านและโรงเรียนเป็นปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาท สำคัญในการประสานงาน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองได้รู้ถึงความจำเป็นที่สุด ตั้งขณะที่โรงเรียนยังมิได้จัดตั้งสภามาคุมผู้ปกครองและครูขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องศึกษา การดำเนินงานของสภามาคุมอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนและมีการดำเนินการที่มั่นคงเพื่อเป็นประลักษ์ การณ์นำมาเป็นแนวทางดำเนินงานภายในโรงเรียนของตนต่อไป

ชต โกรประดิษฐ์¹ มีความเห็นสอดคล้องกับ สวัสดิ์ ชัยโอกาส มีความคิดเห็น เพิ่มเติมว่า ในการดำเนินงานสภามาคุมผู้ปกครองและครูจะมีคณะกรรมการบริหารซึ่งประกอบ ขึ้นด้วยบุคคลหลายฝ่าย เลือกตั้งขึ้นโดยมวลสมาชิกจากบุคคลหลาย ๆ อาชีพหรือแต่ละเขต

¹ชต โกรประดิษฐ์, "ความร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครอง" ประชาศึกษา

ที่ไว้ในจำนวนเท่า ๆ กัน เมื่อได้บุคลากรมาตามความเหมาะสมแล้ว จึงเลือกทำหน้าที่บริหารตามความรู้ความสามารถ คณะกรรมการบริหารประกอบด้วย นายกสมาคม อุปนายก เลขาธิการ ผู้ช่วยเลขาธิการ ปฏิคม เภรัญญิก ผู้ช่วยเภรัญญิก และตำแหน่งอื่น ๆ เลขาธิการ และ เภรัญญิกจะกำหนดข้อ เสนอแนะให้เสียจากกรรมการที่เป็นครูในโรงเรียนนั้น ๆ เพื่อ สะดวกในการดำเนินงานและประสานงานของสมาคม. สำหรับผู้บริหารไม่ควรเข้าร่วมเป็น กรรมการของสมาคม แต่กำหนดให้คณะกรรมการเชิญไว้เป็นกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการบริหารควรจัดประชุมคณะกรรมการอย่างน้อย เดือนละหนึ่งครั้ง และ ประชุมใหญ่สามัญอย่างน้อยภาค เรียงละครั้ง ที่ประชุมใหญ่สามัญมีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารสมาคมในขอบเขตและข้อบังคับของสมาคม การประชุมจะต้อง ยอมรับมติของเสียงข้างมากในที่ประชุม และมวลสมาชิกจะต้องยอมรับและรับผิดชอบร่วมกัน ต่อมติของคณะกรรมการบริหารสมาคม

ประโยชน์ของสมาคมผู้ปกครองและครู

ชุต ไกรประดิษฐ์¹ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการดำเนินงานสมาคมผู้ปกครอง และครู ดังนี้

1. ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนนั้น ๆ สูงขึ้น กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เป็นผลให้มวลสมาชิกไม่ว่าครูหรือผู้ปกครอง ภูมิใจในผลสัมฤทธิ์นั้น ๆ การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน
2. เสริมสร้างคุณลักษณะทางพฤติกรรมที่ดีของผู้บริหาร ครู นักการและภารโรง ในการแสดงออกเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ เพราะมีสมาคมผู้ปกครอง และครูคอยให้การส่งเสริมและสนับสนุนตลอดเวลา

¹ชุต ไกรประดิษฐ์, "ความร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครอง" ประชาศึกษา

3. ทำให้มีแหล่งบริการส่งเสริมสวัสดิการและบำรุงขวัญแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ดีขึ้น เช่น สนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน การอุปการะแก่เด็กกำพร้า สนับสนุนการกีฬา ตลอดจนการตัดให้มีเครื่องแต่งกาย เครื่องเขียนให้นักเรียนที่ขาดแคลน
4. ทำให้โรงเรียนได้รับเครื่องใช้และอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ที่ดิน อาคาร สถานที่ และยานพาหนะ ซึ่งโรงเรียนไม่สามารถจะซื้อด้วยเงินของทางราชการ หรือเงินของทางราชการมีไม่เพียงพอ
5. ช่วยให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนได้รับความสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย เนื่องจากมีสมาคมผู้ปกครองและครูช่วยประสานการดำเนินงานระหว่างบ้านกับโรงเรียน
6. ช่วยประสานงานในการนำวิทยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

สมพงษ์ สิตระดับ¹ ทำวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองในโรงเรียนทดลองหลักสูตรประถมศึกษา 2521 เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามแนวของแผนการสอนที่ร่างขึ้น" กลุ่มตัวอย่างประชากรประกอบด้วย นักเรียนและผู้ปกครองในโรงเรียนทดลองหลักสูตร ผลการวิจัยเกี่ยวกับผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ เอาใจใส่และติดตามผลการเรียนเด็กมาก โดยเฉพาะผลงาน

¹ สมพงษ์ สิตระดับ, "ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองในโรงเรียนทดลองหลักสูตรประถมศึกษา 2521 เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามแนวของแผนการสอนที่ร่างขึ้น" วารสารวิจัยการศึกษา (กรกฎาคม-กันยายน 2524) : 40-43.

ที่ได้เฝ้ากลับบ้านไปทำบ้าน แต่ปัญหาจากผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองยังคงเคยชินและยึดมั่นอยู่กับระบบการเรียนการสอนแบบการอ่านท่องจำ เขียนหนังสือสวย การเรียนหนังสือโดยครูเป็นผู้บอกทุกอย่าง แสดงว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรน้อยมากส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะไปติดต่อกับโรงเรียนบ่อยครั้งนัก นอกจากการประชุมเท่านั้นรับว่าระดับของความร่วมมือ การติดต่อประสานงานอยู่ในวงจำกัด

วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์¹ ทำวิจัยเรื่อง "บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา" ปี พ.ศ.2519 และ ลุวิทนา ภวภูตานนท์² ทำวิจัยเรื่อง "บทบาทและปัญหาของสมาคมผู้ปกครองและครูในพระนครและธนบุรี" พ.ศ.2515 ผลการวิจัยสอดคล้องกันว่า ความร่วมมือกันระหว่างบ้านและโรงเรียนในการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู มีบทบาทสำคัญต่อโรงเรียนอย่างมาก โดยที่สมาคมให้ประโยชน์ด้านสวัสดิการนักเรียนและครู การจัดหาทุน การให้ค่าปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหานักเรียน ความประพฤติ การเรียนการสอน อุปกรณ์การศึกษา ปัญหาสำคัญของการดำเนินงาน ได้แก่ การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

สุดจิตต์ หนูนงกัฏ³ ทำวิจัยเรื่อง "การสำรวจสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียนในจังหวัดพระนครและธนบุรี" ปี พ.ศ.2505 จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาความจำเป็นของสมาคมต่อโรงเรียน วิธีการจัดตั้งสมาคม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ใช้แบบสอบถามสำรวจจากสมาคมที่จัดตั้งขึ้นแล้วในขณะนั้น 7 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

¹ วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์, "บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 85.

² ลุวิทนา ภวภูตานนท์, "บทบาทและปัญหาของสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียนประถมศึกษาในพระนครและธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) หน้า 101

³ สุดจิตต์ หนูนงกัฏ, "การสำรวจสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียนในจังหวัดพระนครและธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2505), หน้า 75.

ประโยชน์ของการดำเนินงานสํามาคนผู้ปกครองและครูตลอดคล่องกับงานวิจัยของ วรรัตน์
วรรณเลิศลักษณ์ และสุวิทนา ภวภูตานนท์ ดังที่กล่าวแล้ว ส่วนที่เพิ่มเติมยังพบว่า การจัด
ตั้งส่วนใหญ่มีเหตุลงใจมาจากผู้ปกครองซึ่งเห็นความสำคัญกับชวนบุคคลอื่นร่วมมือกันจัดตั้ง
ปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ ผู้ปกครองไม่นิยมการจัดเป็นสํามาคน ผู้ปกครองขาดการประชุม
และผู้ปกครอง เล่นอบปัญหาที่โรงเรียนทำไม่ได้

งานวิจัยในต่างประเทศ

นิโคล มากัวโรท์ (Nicole Marguerite)¹ ทำวิจัยเรื่อง "การศึกษาความ
ร่วมมือของผู้ปกครองและช่องทางที่จะนำมาสู่ความร่วมมือ" ปี ค.ศ.1973 มีจุดมุ่งหมาย
ของการวิจัยดังนี้ 1) วัดระดับความร่วมมือของผู้ปกครองต่อระบบการศึกษาของ Verdun
Greater Montreal 2) ศึกษาทำทึของผู้ปกครองต่อการนำผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเป็นส่วน
ร่วมในโรงเรียน การศึกษาครั้งนี้ต้องการเปรียบเทียบระดับความรู้ ทำค่นคิดและความร่วม
มือทางการศึกษาของครอบครัวชั้นต่ำและชั้นกลาง รวมทั้งต้องการว่า การตอบสนองของ
บุคคล เหล่านั้นตามระดับความรู้ ทำค่นคิดและพฤติกรรมที่มีต่อบุคลากรภายในโรงเรียน โดย
ส่งแบบสอบถามไปยังผู้ปกครองนักเรียน ในเรื่องความรับผิดชอบทางการศึกษาและอีกส่วน
หนึ่งไปยังผู้บริหารโรงเรียน ในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จากการศึกษาพบว่า
ระดับความร่วมมือของผู้ปกครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามระดับชั้นในสังคม คนชั้นกลาง
มีกิจกรรมร่วมทางการศึกษามากกว่าคนที่ฐานะต่ำกว่า อย่างไรก็ตามความแตกต่างของ
ระดับชนชั้นในสังคมก็มิได้เป็นสาเหตุทั้งหมดของความแตกต่างกันใน เรื่องการมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองซึ่งต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกด้วย

¹Nicole Marguerite, "The Family and the School : A Study
of Parental Involvement and Institutional Opportunities,"
Dessertation Abstract Vol. 33, (January 1973), pp. 3873-A.

ปี ค.ศ.1972 โดโรธี แอล ดอดด์ (Dorothy L. Dood)¹ ทำวิจัยเรื่อง "ความเข้าใจของผู้ปกครองผิวดำต่อโรงเรียนในเรื่องการศึกษาของเด็ก" มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาทำที่ผู้ปกครองผิวดำที่มีต่อโรงเรียนในเรื่องการศึกษาของเด็กของเธอ ปัญหาที่เป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ คือ พิจารณาว่าคนผิวดำมองการศึกษาของโรงเรียนอย่างไร โรงเรียนและผู้ปกครองร่วมกันทำอะไรเพื่อการศึกษาของเด็กบ้าง และโรงเรียนใช้ยื่อบวนการอะไรประเมินความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น จุดสำคัญที่เน้นในการศึกษานี้เพื่อสืบค้นกิจกรรมของโรงเรียนหรือบุคลากรที่ทำให้ผู้ปกครองผิวดำมีความท้อแท้ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การวิจัยครั้งนี้ต้องอาศัยข้อมูลทั้งทางประวัติคำสัตรีและการสำรวจประกอบกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าการศึกษามีความสำคัญต่อเด็กของเธอมาก การศึกษาจะเป็นสิ่งช่วยปกป้องให้พ้นจากความอยุติธรรมในสังคม ข้อค้นพบมีความขัดแย้งกับผู้วิจัยอื่น ๆ มากมาย เพราะพวกเขาผู้ปกครองผิวดำมองการศึกษาอย่างล้มเหลว พวกเขาจะพยายามให้ความช่วยเหลือการศึกษาอย่างเต็มที่แม้ว่าพวกเขาจะอ้อยทางสังคม กฎหมาย การศึกษาและเศรษฐกิจว่าคนผิวดำขึ้นกลางก็ตาม ข้อค้นพบจากผู้ปกครองมีเป็นส่วนน้อยแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนพยายามหาทางให้ผู้ปกครองได้ร่วมมือในการศึกษาของเด็กและมีหลายกรณีที่ผู้ปกครอง เกิดความท้อแท้ต่อกิจกรรม คือ การที่โรงเรียนไม่เคยคิดเลยว่าผู้ปกครองผิวดำจะสามารถช่วยเขาได้เกี่ยวกับการศึกษา ขาดการยอมรับจากบุคลากรโรงเรียนและกลัวว่าถ้าเข้ามายุ่งเกี่ยวมากจะไม่เป็นที่พอใจ

ปี ค.ศ.1971 โรเบอรัท จอห์น โครเซต (Robert Jonh Crosset) ทำวิจัยเรื่อง "ผลและขอบเขตของผู้ปกครองต่อการเริ่มเรียนอ่านของเด็ก" ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของผู้ปกครองในเรื่องการอ่าน เฉพาะ

¹Dorothy L. Dodd, "Black Parents Perception of Schools in Relation to the Education of their Children," Dessertation Abstract Vol.33 (June 1973), pp.74-A.

²Robert John Crosset, "The Extent and Effect of Parents Participation in their Children's Beginning Reading Program : an Inner City Project," Dessertation Abstract, Vol.33 (January 1973), pp. 3148-A.

ผู้ปกครองของนักเรียนชั้น ป.1 ที่ภูมิลำเนาทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ในโรงเรียนประถมศึกษาวอชเบิร์น (Washburn Elementary School) ในมลรัฐ โอไฮโอ ในปี ค.ศ. 1968-1969 ตามโครงการ Parent Participation in Reading Program (PRP) โครงการนี้ผู้ปกครองสังเกตการอ่านของเด็กเป็นกลุ่มและรับคำแนะนำจากครูประจำชั้นถึงวิธีการที่ผู้ปกครองต้องช่วยเหลือขณะอยู่บ้าน เป็นการวิเคราะห์เชิงบรรยาย จากผลที่ได้รับจากโครงการ ศึกษากับเด็กระดับ 1 จำนวน 63 คน มีเด็กที่ผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 70

ในตอนสิ้นปีการศึกษา จากการวิเคราะห์ทางสถิติ One-Way Anova แสดงให้เห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างเด็กที่ผู้ปกครองเข้าร่วมในโครงการและไม่มีส่วนร่วม ความสามารถของเด็กไม่แตกต่างกัน แต่การศึกษาครั้งนี้พิสูจน์ได้ว่า การที่ผู้ปกครองมีวาทะที่ภูมิลำเนาทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำช่วยให้เด็กของเขาพัฒนาการอ่านกว่าเด็กที่ผู้ปกครองไม่ได้เข้าร่วมในโครงการมาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย